

1980/81:24

Fredagen den 14 november

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

2 § Svar på interpellation 1980/81:18 om ändring i informationsskrift för blivande mödrar

Anf. 1 Statsrådet ELISABET HOLM:

Fru talman! Stina Andersson har frågat mig om jag avser att ta initiativ till att skriften Vänta barn kompletteras så, att alkoholinformationen till blivande mammor överensstämmer med de senaste rönen inom forskningen.

Socialstyrelsen har nyligen gett ut en informationsskrift, Vänta barn, för blivande föräldrar om graviditet, förlossning och föräldraskap. Boken delas ut på mödravårdscentraler och är avsedd att vara ett komplement till den muntliga information som ges av läkare och barnmorskor.

Ett avsnitt i boken handlar om hur man skall förebygga sjukdom och sköta sin hälsa. Under rubriken Alkohol förekommer en mening som har citerats i en debatt som nyligen förts i massmedia. Där står att läsa följande. "Mindre mängder alkohol – öl till maten eller ett glas vin någon gång – har inte någon betydelse." Uttalandet har angripits på den grunden att de som dricker mycket inte får stöd av socialstyrelsen i sina försök att vara alkoholfria. Från olika håll har krävts att skriften omarbetas eller dras in. Jag förutsätter att det är denna mening i skriften som Stina Andersson syftar på i sin fråga till mig.

Socialstyrelsens uttalande och Stina Anderssons fråga till mig har föranlett mig att inhämta vissa upplysningar från styrelsen. Jag har då fått veta att socialstyrelsen har beslutat att göra viss omarbetning av texten för att undvika att missförstånd uppstår om vad styrelsen anser i fråga om bruk av alkohol under graviditet. En ny upplaga planeras kring årsskiftet.

Fredagen den
14 november 1980

*Om ändring i in-
formationsskrift
för blivande möd-
rar*

Anf. 2 STINA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet Holm för svaret på min interpellation.

Det är alldeles riktigt som statsrådet Holm i sitt svar anför att det är just följande citat från s. 43 i skriften Vänta barn jag syftar på: "Mindre mängder alkohol – öl till maten eller ett glas vin någon gång – har inte någon betydelse. Det vet de flesta av egen erfarenhet."

Var gränsen går mellan farligt och ofarligt bruk under graviditetens olika delar vet vi inte i dag. Jag tror dessutom att det, när socialstyrelsen säger att öl till maten och litet vin ibland inte har någon betydelse, säkerligen är särskilt de storförbrukande blivande mammorna som lyssnar. De får med andra ord inte stöd i sina försök att vara alkoholfria under sin graviditet. Dessutom uppfattas "öl till maten eller ett glas vin någon gång" olika av en storförbrukare och en som dricker någon gång ibland.

"Mindre mängder alkohol – – – har inte någon betydelse" tror jag skulle bli en förvirrande information både för den som skall ge informationen och för den blivande föräldern. Vidare ställer jag med anledning av meningens "Det vet de flesta av egen erfarenhet" frågan: Vilken erfarenhet har exempelvis en förstföderska?

Enligt de beräkningar som har gjorts i vårt land föds det årligen minst 400 alkoholskadade barn, varav ungefär 100 med svåra skador. Det är 400 alkoholskadade barn för mycket. Vi vet i dag med bestämdhet att stora mängder alkohol ger fosterskador. Då måste vi nog utgå från att även små mängder kan göra det, så länge inte motsatsen är bevisad.

De skador som orsakas av alkohol är av mycket olika typ. Missbildningar i skelett och hjärta är exempel på alkoholskador på foster som beror på alkoholbruk tidigt under graviditeten, medan hämning av kroppstillväxten och mental utvecklingsstörning troligen är skador som påverkas av moderns alkoholbruk under senare delen av graviditeten.

Finns det något annat ämne än alkohol som orsakar att flera hundra barn årligen föds med utvecklingsstörning, hjärtfel, skelettmisbildningar m. m.? Jag vet inte något. Men nog tror jag att man i ett sådant fall kunde räkna med klara och informativa besked från socialstyrelsen. Vi kan ju påminna oss neurosedynet – ett sömnmedel som i början av 1960-talet orsakade att ett hundratal barn föddes med skelettmisbildningar. Nu sker årligen en katastrof som är fullt jämförbar med denna neurosedyntragedi.

Men nu säger statsrådet Holm i sitt svar att socialstyrelsen "har beslutat att göra viss omarbetning av texten för att undvika att missförstånd uppstår om vad styrelsen anser i fråga om bruk av alkohol under graviditet". Ja, det är bra om det kommer en ändring till stånd. Jag utgår från att denna ändring då kommer in i den upplaga som ges ut vid årsskiftet.

F. ö. måste jag säga att skriften Vänta barn är saklig och informativ, och den behövs. Den är också utomordentligt bra i innehållet, utom vad beträffar just avsnittet Alkohol, där socialstyrelsen är oklar. Man kan fråga sig om det skall behövas tidningskriverier och interpellationer – om min interpellation kan ha medverkat – för att socialstyrelsen skall kunna ge klarare rekommendationer.

mendationer inom detta viktiga område.

Avslutningsvis skulle jag vilja fråga statsrådet Holm vad omarbetningen av texten i stort innebär. Eller blir det bara en viss justering av texten beträffande avsnittet Alkohol?

Anf. 3 Statsrådet ELISABET HOLM:

Fru talman! Jag vill anknyta till vad jag sade i mitt svar om att socialstyrelsen snart kommer ut med en ny upplaga där texten är omarbetad. Jag kan inte här diskutera innehållet i skriften och i vilket avseende texten är omarbetad, men rent allmänt anser jag att en informationskrift av det här slaget måste grunda sig på vetenskapliga fakta. Det är viktigt att alla gravida kvinnor får en objektiv information.

Jag anser liksom Stina Andersson att missbruk av alkohol under graviditet är ett allvarligt problem. Den som har alkoholproblem måste få stöd för att bryta sitt missbruk, och för detta krävs personliga insatser av personalen. Socialstyrelsen har i skriften Missbruk och graviditet, i serien Socialstyrelsen anser, 1980:4, gett utförliga anvisningar om hur personalen inom mödrahälsovården och socialvården bör ge information och stöd till kvinnor vid känt eller förmodat missbruk.

Det är min förhoppning att det klart skall framgå av socialstyrelsens skrift att alkohol och graviditet inte hör ihop. Det är samtidigt viktigt att inte skapa onödig oro hos de blivande mödrarna. Det har också hela tiden varit socialstyrelsens utgångspunkt.

Anf. 4 STINA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag får tacka för den ytterligare information jag fick av statsrådet Holm.

Det är klart att man kan hänvisa också till den muntliga information som ges på våra mödravårdscentraler. Trots allt hinner man inte alltid med att ge den individuella servicen i dessa sammanhang, på grund av personalbrist osv. Därför är skriften Vänta barn ett utomordentligt komplement. Men anledningen till att jag frågade om just den här alkoholdelen var att den kan utgöra missvisande information. Jag utgår från att statsrådet Holm tar initiativ till att man ser över de ändringar som skall göras och att det av de rekommendationer som föreslås från socialstyrelsens sida i den kommande skriften klart framgår att blivande mödrar under graviditeten skall avhålla sig från alkohol. Med hänsyn till de skador som kan konstateras är jag av den uppfattningen att man under graviditeten inte bör använda alkohol.

3 § Svar på fråga 1980/81:84 om planerna på en ny kvinnoklinik i Uppsala

Anf. 5 Statsrådet ELISABET HOLM:

Fru talman! Hans Alsén har frågat mig om regeringen avser att försena kvinnokliniksbygget vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Nr 24

Fredagen den
14 november 1980

---

*Om planerna på
en ny kvinnoklinik
i Uppsala*

*Om planerna på
en ny kvinnoklinik
i Uppsala*

Den allmänna ekonomiska åtstramningspolitiken innebär att även akut-sjukvården i viss mån får känna av prutningar. Jag kan i dagsläget under pågående budgetarbete inte utesluta att byggnadsverksamhetens omfattning vid Akademiska sjukhuset kan komma att påverkas av åtstramningen.

Regeringen har genom beslut i april 1978 och juli 1979 uppdragit åt kommittén för sjukhusets utbyggande att utföra projektering till huvudhandlingar av en nybyggnad för kvinnoklinik vid sjukhuset. Jag har inhämtat att byggnadskommittén inom kort kommer att överlämna färdiga huvudhandlingar för regeringens prövning.

Ärendet kommer att beredas och prövas i den ordning som gäller för ett byggnadsobjekt av denna omfattning. Jag har givetvis inte någon möjlighet att lämna förhandsbesked om regeringens kommande beslut i frågan.

Anf. 6 HANS ALSÉN (s):

Fru talman! Det är ett något egendomligt sammanträffande just nu här i kammaren. Jag har nämligen vid olika tillfällen nödgats besvara kammaren med just den här frågan om kvinnoklinik vid Akademiska sjukhuset, och jag har då vänt mig till dåvarande sjukvårdsministern, nämligen den sittande talmannen. Situationen är alltså något remarkabel.

Tyvärr måste jag konstatera att det svar jag har fått på inget sätt är tillfredsställande, samtidigt som jag givetvis tackar för att sjukvårdsministern har svarat på min fråga. Frågan om ny kvinnoklinik i Uppsala har varit föremål för prövning vid många tillfällen här i kammaren. Den är alltså på intet sätt ny. Jag vill nämna att 1971 års generalplan för Akademiska sjukhuset innehöll just förslag om ny kvinnoklinik. Man skall då vara medveten om att innan förslag lämnas från ett generalplanearbete, så ligger det många års tänkande bakom detta. Redan någon gång i mitten på 1960-talet var man på det klara med att det här behovet fanns, och vi skriver nu 1980. Svaret på min fråga är alltså att det alltjämt står i vida fältet om det blir något byggande av kvinnoklinik vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Svaret och situationen över huvud taget gör att oron är mycket stor först och främst hos kvinnorna i länet och hos de ansvariga politikerna och tjänstemännen, men också hos den personal som arbetar på Akademiska sjukhusets olika avdelningar för att betjäna patienterna. I synnerhet gäller detta självfallet kvinnokliniken.

Till det besvärande tillstånd som sedan länge har rått vid kvinnokliniken har nu kommit att man fattat ett beslut, som också har effektuerats, om att förflytta den förlossningsvård som har bedrivits vid lasarettet i Enköping till Uppsala, vilket gör att behovet av platser vid kvinnokliniken i Uppsala nu är ännu större än tidigare.

Efter att ha tagit del av statsrådet Holms svar skulle jag vilja säga att det minsann inte är lätt att vara beroende av samarbetet med den borgerliga regeringen på den här punkten. Svaret är ju till sitt innehåll helt formellt, och där hänvisas till att det är osäkert hur beslutet kommer att bli. Jag vill fråga statsrådet: Har sjukvårdsministern ingen möjlighet att antyda någonting om

hur hon ser på situationen för personal och patienter? Är det inte detta som ändå borde vara det primära någon gång i regeringens svar på frågor som rör just Akademiska sjukhusets kvinnoklinik? Är statsrådet beredd att något lätta på förlåten och säga vad ni tycker om det tillstånd som råder vid kvinnokliniken på Akademiska sjukhuset? Jag och många med mig skulle sätta värde på om statsrådet gjorde det.

Anf. 7 Statsrådet ELISABET HOLM:

Fru talman! Jag känner till att frågan om kvinnokliniken vid Akademiska sjukhuset ingalunda är ny. Likaså känner jag till att man vid Enköpings lasarett har beslutat att lägga ned kvinnokliniken. Jag vet också att man rent allmänt kan säga att kvinnokliniken är i behov av en ny byggnad, det är min personliga uppfattning, men likafullt har jag i dag givit precis det svar som jag under pågående budgetarbete kan ge på den här frågan. Jag anser inte att det är rimligt att ställa i utsikt några löften som kanske inte kan hållas. Därför har också svaret blivit knapphändigt.

Anf. 8 HANS ALSÉN (s):

Fru talman! Statsrådet Holms anförande bestod av två delar.

Hon konstaterar att hon känner till de besvärliga förhållandena, som alltså har förvärrats till följd av beslutet om förflyttning av förlossningsvården från Enköpings lasarett till Akademiska sjukhusets kvinnoklinik. Det är tillfredsställande att dessa förhållanden är kända för det statsråd som nu har ansvaret för sjukvårdsfrågorna.

Den senare delen av inlägget är emellertid ganska egendomlig. Är det verkligen så, att en så oerhört långsiktig byggnadsfråga – både beträffande perspektivet bakåt när det gäller behovet av byggnaden i fråga och framåt, eftersom det gäller att planera sjukvården i dess helhet på ett viktigt område – skall vara föremål för ständig prövning? Jag måste säga att detta är egendomligt. Vårdkostnaderna blir knappast särskilt mycket högre vid nybyggnad. Däremot uppstår en investeringskostnad, men denna avser huvudsakligen inhemsk arbetskraft och inhemskt material – det gäller sysselsättning för byggarbetskraften i ett område som man kan befara ganska snart kommer att få arbetslöshet också på det här området. Jag förmodar att detta ändå måste vara frågor som regeringen kommer att väga in i sammanhanget, så att det inte bara blir kortsiktiga ekonomiska bedömningar.

Jag vill påminna om vad socialutskottet skrev i sitt betänkande 1976/77:25 i denna fråga: "Utskottet har inhämtat att kommittén för akademiska sjukhusets utbyggnad avser att under april månad i år hos regeringen begära projekteringsstillstånd för en ny kvinnoklinikbyggnad. Då det är viktigt att lokalfrågan för kvinnokliniken löses, förutsätter utskottet att regeringen tar positiv ställning i frågan utan dröjsmål."

Detta var alltså 1977 i april månad, dvs. för drygt tre och ett halvt år sedan. Som sagt, tillståndet har förvärrats under senare år. Jag hoppas verkligen att statsrådet och regeringen tar intryck av dessa förhållanden.

*Om skogsindu-
strins råvaruför-
sörjning***4 § Svar på interpellation 1980/81:22 om skogsindustrins råvaruför-
sörjning****Anf. 9** Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Fru talman! Karin Israelsson har frågat om jag med hänsyn till behovet av arbetstillfällena och till skogsindustrins råvarubehov är beredd att verka för att ett stöd till reproduktion och skogsvårdsåtgärder kommer till stånd i skogslänens inland.

Enligt de riktlinjer som riksdagen har fastställt för skogspolitiken skall skogsbruket i princip vara självfinansierat. Det innebär t. ex. att samhället genom skogsvårdslagen inte ställer större krav på bl. a. återväxtåtgärder efter avverkning än vad som är rimligt med hänsyn till normala förhållanden inom skogsbruket.

Av regionalpolitiska skäl satsar staten emellertid på en skogsvård av högre kvalitet inom det särskilt utpekade skogliga stödområdet. Statsbidragen till detta område har mer än fördubblats fr. o. m. innevarande budgetår och uppgår nu till ca 100 milj. kr.

En särskild utredning arbetar med skogsindustrins råvaruförsörjningsproblem. Utredningen skall bl. a. redovisa behovet av ytterligare statliga åtgärder för att påverka utbudet av virkesråvara. Jag är inte beredd att föreslå några långsiktigt verkande åtgärder av det slag Karin Israelsson syftar på innan utredningen är klar. Om det av sysselsättningskäl behöver vidtas särskilda åtgärder på kort sikt, får det ske inom ramen för arbetsmarknadspolitiken och enligt de regler som gäller för sådana åtgärder.

Anf. 10 KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga. Anledningen till frågan är dels den situation som skogsbruket befinner sig i, dels den situation som skogsindustrin befinner sig i när det gäller råvaruförsörjningen. I dag kostar hyggesrensning, markplanering och plantering ca 3 500 kr./ha i Västerbottens inland. Det är inte alltid som den inkomst en avverkning ger betyder att återställningskostnaderna täcks. Sådana här fall av dålig kostnadstäckning inträffar när det gäller gamla hyggen eller skog av klen dimension.

I flera år har priset för den enskilde varit avskräckande, och alla som sysslar med skogsbruk vet hur viktiga återväxtåtgärderna är. Detta gäller speciellt i dessa områden, där skogsbeståndet är svårförnygrat. Skogsägarstrukturen i dessa trakter är av ett mycket beklagligt slag, med alltför splittrat ägande genom de många stärbhus och dödsbon som handhar vårderna av skogen. Detta utgör ett hinder för ett riktigt drivet skogsbruk och förhindrar att uttaget ökas som det vore möjligt. Ägarstrukturen präglas även av att ägarna i allt större utsträckning nått pensionsåldern, vilket gör det ur skattemässig synpunkt allt mindre lönsamt att avverka skog. Detta innebär att de arbetstillfällena som reproduktionen kan ge inte kommer till stånd, och det innebär också att skogsindustrin – både sågverk och massaindusti – får svårigheter att täcka sitt behov av råvara. I ett framtidsperspektiv är detta

skrämmande. Tillgången på skog i framtiden blir lidande.

Om man i år får en förbättrad leverans av massa och en större avverkning av timmer beror det i Västerbotten på att råvarans pris har förändrats i positiv riktning. Fraktkostnaderna för massaveden från exempelvis Sorsele åt tidigare upp all eventuell förtjänst. Just nu har dessa priser sänkts för leverantören, och det innebär ett ökat antal avverkningar.

Det är viktigt att inför framtiden förebygga en upprepning av den situation som varit för handen de senaste åren. I inlandet finns i skogsbeståndet en större andel massaved, men det finns även fin gammal skog. Avverkas inte massaveden vet vi att den övriga skogsråvaran förblir oavverkad. Jag hoppas att den utredning som nu ser över dessa problem tar lärdom av den utveckling vi har i år.

Skogsbruket är en basnäring i inlandskommunerna, i de flesta fall i kombination med andra näringar. Ca 25 % av befolkningen försörjer sig där på näringarna skogs- och jordbruk. Där betyder ägarförhållandena mycket för att man i framtiden skall våga satsa på dessa näringar. För dagen är det mest betydelsefullt att skapa arbetstillfällen, och på den punkten skulle återväxtåtgärder ge lämpliga arbetsobjekt. Detta är viktigt, inte minst i ett längre perspektiv.

Jag vill än en gång tacka för svaret och ser den nya skogspolitik som börjat genomföras vid årsskiftet som positiv. Det speciella statsbidrag som utgår till det särskilda skogliga stödområdet är bra, men det finns fortfarande möjligheter att göra förbättringar, speciellt genom att se till att återväxten försäkras. Det finns där ett behov av ytterligare insatser, och jag vill gärna fråga statsrådet vilka möjligheter han ser att gå in i just den delen av skogsbruket.

Anf. 11 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Fru talman! Det är lätt att hålla med Karin Israelsson när hon poängterar skogsnäringens betydelse lokalt-regionalt och ur landets synpunkt. Men å andra sidan skall man, anser jag, komma ihåg att det i vissa områden i landet – där ekonomin i skogsnäringen är dålig – är en förstahandsuppgift för skogsindustrin själv att göra prisavvägningar, så att virkesfångst även från områden avlägsna från befintliga industrier blir möjlig. Till min glädje har jag observerat hur en sådan förändrad prissättning har skett under innevarande säsong, vilket också har gjort att avverkningarna har blivit mer ekonomiskt intressanta än i det förgångna.

När det gäller den direkta frågan om vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas från statens sida vill jag gärna ännu en gång poängtera att de statliga stödinsatserna är uppe i en summa av 100 milj. kr. i dessa områden. Det är en summa som innebär en fördubbling av stödet på mycket kort tid.

Jag är väl medveten om de stora reproduktionskostnaderna efter en totalavverkning, och jag kan förstå att de i och för sig kan te sig avskräckande för den skogsägare som har sådana kostnader framför sig. Men jag är fortfarande inte beredd att nu föreslå några ytterligare åtgärder, utan vi har i första hand att avvakta förslag från virkesförsörjningsutredningen. Det är

mig inte obekant att ledamöter i den utredningen också har sådana tankar som dem Karin Israelsson har gett uttryck för.

Nu får vi som sagt avvakta och se vilka förslag utredningen lägger fram. Fram till dess menar jag nog att det ligger i den virkesköpande industrins eget intresse att prissättningen blir sådan att man får virkesfångst från alla delar av landet där det över huvud taget produceras skog.

Anf. 12 KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för det ytterligare klarläggande som jordbruksministern nu har gjort.

Jag vill återigen påminna om att det i år går bra där uppe. Man tar emellertid lärdom av vad som hänt och vill förebygga att vi än en gång skall behöva uppleva det som vi haft bekymmer med under de senaste åren när det gäller virkesleveranser till industrin vid kusten men även till de sågverk som finns i inlandet, där man kan vidareförädla råvaran.

Jag hoppas att den utredning som nu arbetar även tar hänsyn till detta i sitt arbete.

5 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1980/81:57 till socialutskottet

6 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:113 och 114 till trafikutskottet

7 § Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningarna 1980/81:41 och 42

8 § På förslag av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 09.29 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

9 § Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00 under ledning av andre vice talmannen.

10 § Anmälades och bordlades

Proposition

1980/81:73 om ett utbyggt skydd mot höga sjukvårds- och läkemedelskostnader

11 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1980/81:115 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:24 om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236)

- 1980/81:116 av *Torsten Gustafsson* och *Per-Axel Nilsson*
med anledning av proposition 1980/81:27 om försvarsmaktens organisation
m. m. på Gotland
- 1980/81:117 av *Olle Westberg* i Hofors m. fl.
med anledning av proposition 1980/81:51 med förslag till ändrade riktlinjer
för Norrlandsfondens fortsatta verksamhet m. m.

12 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

- 1980/81:3 om vissa grundlagsfrågor m. m.
- 1980/81:4 om ändringar i sekretesslagen m. m. (prop. 1980/81:18)
- 1980/81:5 om vissa kyrkliga frågor
- 1980/81:6 om ändring i ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter (förs.
1980/81:5)

Skatteutskottets betänkande

- 1980/81:6 om vissa informationsfrågor, m. m.

Justitieutskottets betänkanden

- 1980/81:2 om vittnesförhör med psykologer
- 1980/81:3 om forumregler för mål om krav på obetalda vattenavgifter

Utrikesutskottets betänkanden

- 1980/81:1 om verksamheten inom Europarådet
- 1980/81:2 om verksamheten inom Nordiska rådet
- 1980/81:3 om Chile
- 1980/81:4 om biblar till Sovjetunionen
- 1980/81:5 om erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken
m. m.
- 1980/81:6 om baltiska invandrares dubbla medborgarskap

Försvarsutskottets betänkanden

- 1980/81:1 om riktlinjer för det militära försvarets fortsatta utveckling (prop.
1980/81:4)
- 1980/81:2 om ett fristående institut för säkerhetspolitiska frågor
- 1980/81:3 om försörjningsberedskapen på textilfiber- och bomullsgarnsomsom-
rådena (prop. 1979/80:138)
- 1980/81:4 om ekonomisk ersättning till musikkårer vid högvaktssupdrag
- 1980/81:5 om befrielse från militärtjänstgöring för fiskare
- 1980/81:6 om militär medverkan i viss civil verksamhet
- 1980/81:7 om försök med vegetarisk kost vid militära förband
- 1980/81:8 om pensionerna till försvarets reservpersonal

Kulturutskottets betänkanden

- 1980/81:10 om ändring i lagen om försöksverksamhet med närradio (prop.
1980/81:2)
- 1980/81:11 om bevarande av medeltida pergamentshandskrifter

Nr 24

Fredagen den
14 november 1980

Anmälan av interpellationer

Utbildningsutskottets betänkanden
1980/81:1 om tjänster m. m. inom skolväsendet
1980/81:2 om optikerutbildning
1980/81:3 om utbildning av cirkus- och varietéartister
1980/81:4 om synskadades möjligheter till högskoleutbildning
1980/81:5 om handikappvänliga högskolelokaler
1980/81:6 om gymnasieskolan
1980/81:7 om studieomdömet inom folkhögskolan

Jordbruksutskottets betänkanden
1980/81:3 om lag om jaktvårdsområden, m. m. (prop. 1979/80:180)
1980/81:4 om vissa fiskefrågor
1980/81:5 om naturvård

13 § Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 13 november

1980/81:43 av *Bernt Nilsson* (s) till industriministern om det statliga stödet till Stenbergs Verkstad AB:

Stenbergs Verkstad AB, Torsås, har gått i konkurs, delvis beroende på statsmakernas agerande. Företaget har 50 personer anställda i Torsås och bearbetar bromstrummor och bromsskivor till bilar.

Företaget erhöll för ett par år sedan en stor order från Tyskland, som innebar att företagets dåvarande kapacitet inte räckte till. Företaget tog då kontakt med bl. a. industridepartementet, som gav lokaliseringsstöd och bidrag på ca 10 milj. kr. – under förutsättning att ett dotterföretag startades i Haparanda. Länsmyndigheterna i Kalmar avstyrkte detta. Anledningen härtill var bl. a. att man inte trodde det var ekonomiskt möjligt att frakta gjutjärnsämnen på flera kilo från Kallinge i Blekinge till Haparanda för ca 3 minuters bearbetning och sedan frakta den färdiga produkten till Tyskland. Det slutade också i konkurs för både dotter- och moderbolaget, bl. a. sedan staten sagt upp IG-lån på 3 milj. kr. En rekonstruktion pågår nu av dotterföretaget i Haparanda medan moderföretaget i Torsås uppenbarligen får gå omkull och de 50 anställda blir utan arbete.

Det är enligt uppgift så att Regioninvest-Nord skall överta produktionen, kontrakt, maskiner m. m. och driva verksamheten vidare i Haparanda.

Med det anförda som bakgrund vill jag ställa följande frågor till industriministern:

1. Av vilken anledning biföll industridepartementet lån och bidrag till Stenbergs lokalisering i Haparanda, emot länsmyndigheternas avstyrkan?

2. Varför sades IG-lånet på 3 milj. kr. upp?

3. Vilka åtgärder har vidtagits och kommer att vidtas för att få till stånd en rekonstruktion av Stenbergs Verkstad AB i Torsås?

1980/81:44 av *Ing-Marie Hansson* (s) till utbildningsministern om litteraturstödet:

Ökningarna av såväl den grafiska branschens framställningskostnader som kostnaderna inom förlagsbranschen som helhet har gjort det nödvändigt att kraftigt höja arkersättningen för den övervägande delen av stödet för utgivning av litteratur. Antalet titlar som kan tilldelas stöd kommer på grund härav att minska med drygt hundralet titlar 1980/81. Antalet avslagna ansökningar är för 1980/81 närmare 700, dvs. närmare hälften av alla ansökningar.

Litteraturstödet kompensering för de senaste årens kraftigt ökade kostnader för bokframställning har varit klart otillräcklig. Denna brist har medfört en urholkning av stödets effekt när det gäller utgivning med begränsade upplagemöjligheter. Detta förhållande medför en bestämd risk för att den seriösa utgivningen kan komma att äventyras.

Kostnadsutvecklingen inom den grafiska industrin beräknas fram till den 1 april 1981 bli 14,5 %. Kulturrådet begär i sin anslagsframställning endast kompensering för denna prisutveckling.

Utredningen Samverkan i bokbranschen, daterad den 1 oktober 1980, har nu remitterats till berörda instanser. Remisstiden utgick den 27 oktober 1980. Avtal har träffats mellan berörda parter i bokbranschen att gälla fr. o. m. den 1 juli 1981 under förutsättning av riksdagens godkännande.

Finansieringen av detta avtal mellan bokhandlare och förläggare förutsätts ske genom bl. a. en minskning av litteraturstödet med 1,1 milj. kr.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor till utbildningsministern:

1. Är utbildningsministern uppmärksam på den kraftiga urholkning som redan skett av litteraturstödet?
2. Är det rimligt att ytterligare urholka stödet?
3. Hur kan förslag om minskning av litteraturstödet framläggas före det att den begärda utvärderingen av projektet har genomförts?

den 14 november

1980/81:45 av *Eva Winther* (fp) till industriministern om utvecklingen för LKAB och malmfälten:

Lågkonjunktur och överkapacitet inom stålindustrin har tillsammans givit LKAB akuta problem.

2 841 arbetare har permitterats under två veckor, och ca 700 tjänstemän har övertalats att stanna hemma med en veckas lön. LKAB räknar med en förlust på 300 milj. kr. under 1980.

Inom EG:s stålindustri har arbetsstyrkan sedan stålkrisen 1974 fram till

Fredagen den
14 november 1980

Anmälan av interpellationer

1980 minskat med 140 000 personer, men trots detta utnyttjas på grund av lågkonjunkturen inte på långa vägar den kapacitet som finns.

LKAB:s kunder har inte användning för den malm de tidigare kontrakterat och avstår från att hämta den. LKAB har inga möjligheter denna gång att producera på lager som man gjorde 1976–1977, utan nu tvingas företaget till produktionsstopp. Just nu gäller det produktionen i Kiruna och Svappavaara, som stoppats två veckor. Hur många blir det nästa år? Oron är stor i Kiruna och i hela malmfälten.

Men kring järnmalmsbrytningen finns också ett allvarligt långsiktigt problem. Malm är en ändlig resurs. Den är en tillgång enbart så länge den är brytvärd ur ekonomisk synpunkt, dvs. går att sälja. Och detta beror på en mängd faktorer: brytningsteknik, malmpriserna på världsmarknaden, fraktsatser och brytningskostnader vid andra fyndigheter.

Statens industriverk uppmärksammar i sin höstrappport problematiken kring järnmalmsbrytningen och påpekar också att näringslivet i malmfälten är ensidigt, att många människor är beroende av LKAB:s verksamhet och att här skapas en regionalpolitisk problematik av stora mått om också denna möjlighet till sysselsättning skulle svikta.

Mot denna bakgrund ber jag att få ställa följande frågor till industriministern:

Hur bedömer industriministern utvecklingen för LKAB och malmfälten?

Vilka åtgärder planerar industriministern för att säkerställa arbetstillfällena på lång sikt i malmfälten?

1980/81:46 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om ett oljeembargo mot Sydafrika:

Den sydafrikanska apartheidregimens rasistpolitik består och förstärks. Det är ett internationellt ansvar att regimen isoleras, för att förändringar i riktning mot demokrati skall kunna uppnås. Ett av de medel som mest effektivt kan medverka till detta skulle vara ett internationellt oljeembargo mot Sydafrika.

Den 12 december 1979 antog FN:s generalförsamling med stor majoritet en resolution med krav på lagstiftning för att förhindra försäljning av olja och oljeprodukter till Sydafrika. Sverige röstade för resolutionen. Förutom direkt försäljning av olja tar resolutionen också upp bl. a. transport av olja och oljeprodukter samt teknisk rådgivning och reservdelsförsörjning till och kapitalinvesteringar i sydafrikanska oljebolag. Resolutionen uppmanar alla länder att införa lagstiftning som förhindrar allt samarbete med Sydafrika på dessa områden.

Ett oljeembargo är ett av de mest effektiva påtryckningsmedlen mot Sydafrika, eftersom Sydafrika är så beroende av import av olja. Sydafrika försöker dock minska oljeberoendet, bl. a. genom försök att utvinna olja ur kol. Det är därför angeläget att ett oljeembargo träder i kraft snarast, så inte effekterna minskar genom att Sydafrika kan klara sin energiförsörjning med

inhemsk produktion av alternativa drivmedel.

Opinionen mot Sydafrikas apartheidpolitik är stark. Ett svenskt oljeembargo enligt FN:s resolution kan förutsättas ha starkt stöd i den svenska opinionen. En kartläggning och redovisning av vilka svenska intressen som är inblandade i oljehandeln med Sydafrika på olika sätt skulle därför vara av mycket stort intresse.

Ett svenskt oljeembargo skulle, även utan en fullständig internationell anslutning, vara ett viktigt stöd till befolkningsmajoriteten. Redan har bl. a. OPEC-staterna beslutat att inte sälja olja till Sydafrika. Svenska insatser skulle bl. a. ha följande fördelar:

Det skulle utgöra ett stöd åt opinionen för ett oljeembargo i andra länder, främst i Västeuropa, och därmed kunna påverka andra länder att ansluta sig.

Det skulle ytterligare öka trycket på de stora transnationella företagen att "välja bort" Sydafrika som handelspartner.

Även om oljetillförseln till Sydafrika inte bryts så medför varje inskränkning i handeln att Sydafrikas oljeimport blir dyrare och mera svåråtkomlig, vilket betyder problem för Sydafrikas ekonomi.

Just nu skulle det vara ett utmärkt tillfälle för den svenska regeringen att ta initiativ till ett oljeembargo, eftersom FN under november ånyo skall diskutera Sydafrikafrågan.

Ett viktigt land för att få till stånd ett effektivt oljeembargo är Holland, dels eftersom Rotterdam är ett stort oljecentrum, dels eftersom holländska Shell är ett av de stora oljebolagen. Därför är det intressant att det holländska parlamentet vid flera tillfällen har uttalat sig för ett holländskt oljeembargo. Även i belgiska parlamentet har sådana initiativ tagits. Holländska regeringen har antytt intresse för en gemensam aktion med de nordiska länderna. En sådan gemensam aktion skulle ha stor betydelse för att stärka den internationella opinionen för ett oljeembargo, men den skulle också betyda att den sydafrikanska oljeimporten försvåras och fördyras.

Mot den bakgrunden vill jag till utrikesministern ställa följande frågor:

1. Är utrikesministern beredd att ge en fullständig redovisning av vilka svenska företag och svenska intressen som deltar i export och transporter av olja och oljeprodukter till Sydafrika samt hjälper oljeindustrin i Sydafrika med teknisk rådgivning, reservdelsförsörjning, kapitalförsörjning etc.?

2. Är utrikesministern beredd att ta initiativ till svensk lagstiftning i enlighet med FN-resolutionen av den 12 december 1979 om oljeembargo?

3. Är utrikesministern beredd att ta initiativ till eller medverka i ett oljeembargo gemensamt med de övriga nordiska länderna samt eventuellt andra västeuropeiska länder som kan tänkas visa intresse (t. ex. Holland och Belgien)?

Nr 24

Fredagen den
14 november 1980

Anmälan av interpellationer

Fredagen den
14 november 1980

Anmälan av interpellationer

1980/81:47 av *Lars Ulander* (s) till bostadsministern om åtgärder för att öka säkerheten vid takarbeten:

I en under allmänna motionstiden avlämnad motion (s) begärdes åtgärder i syfte att öka säkerheten vid arbeten på tak. Frågan hade även tagits upp i januari 1979 i en skrivelse till bostadsministern från Svenska bleck- och plåtslagareförbundet samt Plåtslageriernas riksförbund.

Motionen behandlades i civilutskottets betänkande CU 1979/80:30. Ett enigt utskott ansåg det väsentligt att frågan om ändringar i byggnadslagstiftningen m. m. skyndsamt övervägdes i huvudsak i linje med vad i skrivelsen och i motionen anförts och i samråd med berörda branschorganisationer. Vad utskottet anført gav riksdagen som sin mening regeringen till känna i maj 1979.

Genom en överenskommelse mellan bostadsdepartementet och planverket i november 1979 åtog sig planverket att utreda vilka åtgärder som behövdes för att förbättra tillträdes- och skyddsanordningarna på tak. En arbetsgrupp till vilken kallades företrädare för bl. a. planverket, arbetarskyddsstyrelsen, bostadsstyrelsen, Kommunförbundet, branschorganisationerna, de fackliga organisationerna, Sveriges fastighetsägareförbund och SABO bildades. Arbetsgruppen har i huvudsak under första halvåret 1980 diskuterat olika åtgärder för att förbättra skyddsanordningarna på tak. Bl. a. har utarbetats ett förslag till skrivelse till byggnadsnämnderna i frågan och utkast till nybyggnadsbestämmelser för tillträdes- och skyddsanordning för tak. Detta utkast innehåller skärpta krav i förhållande till gällande regler.

Det arbete som pågick i arbetsgruppen anses enligt planverket avslutat. Verket har sålunda i skrivelse till bostadsdepartementet den 18 juni 1980 anført att det inte torde vara möjligt att längre fortsätta arbetet med förslag till eventuella ändringar i byggnadslagstiftningen. Som motiv för detta ställningstagande anføres regeringens i mars 1980 beslutade direktiv till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående finansiering av reformer. I dessa direktiv (Dir. 1980:20) framhålls bl. a. att alla förslag som kommittéerna lägger fram skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser inom det område som förslagen avser.

Det är synnerligen allvarligt att detta angelägna arbete nu avbrutits. Längre har plåtslagare, skorstensfejare m. fl. yrkesgrupper som arbetar på tak fått ta konsekvenserna av alltför bristfälliga skyddsanordningar på tak, trots att gällande byggnadslagstiftning ställer vissa – om än inte tillräckliga – krav på sådana anordningar. Som bl. a. de fackliga organisationerna framhållit krävs skärpta krav i sammanhanget. Det finns sålunda all anledning att frågan skyndsamt utreds – något som även uttalats av riksdagen – och inte förhalas ytterligare under åberopande av kostnadsaspekterna i sammanhanget. Det är både cyniskt och olustigt att så oförblommerat som i detta fall sätta berörda yrkesgruppers liv och hälsa mot försumligen fastighetsägares underlåtenhet att följa byggnadslagstiftningens krav. Dessutom behövs mera skärpta krav på utformningen av skyddsanordningarna m. m. på tak. Slutligen saknas anledning att, såsom nu skett, inte uppfylla riksdagens

begäran om utredning.

Med anledning av det anförda vill jag till bostadsministern ställa följande frågor:

1. Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att uppfylla riksdagens begäran om överväganden för att öka säkerheten vid takarbeten?
2. När kan förslag i frågan lämnas riksdagen?

Nr 24

Fredagen den
14 november 1980

---

*Meddelande om
frågor*

14 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 13 november

1980/81:114 av *Sven-Gösta Signell* (s) till statsrådet Elisabet Holm om standarden inom omsorgsverksamheten för utvecklingsstörda, m. m.:

Enligt tidningsreferat har sjukvårdsministern vid en kurs för ögonklinikchefer i Linköping sagt bl. a.: ”— — att pengar till syncentraler kunde tas från omsorgsverksamheten för utvecklingsstörda.” Vidare lär sjukvårdsministern ha sagt att standarden inom omsorgsverksamheten på sina håll är för hög.

Med anledning av det anförda vill jag fråga sjukvårdsministern:

Är det statsrådets uppfattning att pengar avsatta för omsorgsverksamhet för utvecklingsstörda bör överföras till annan verksamhet, och är det statsrådets uppfattning att standarden inom omsorgsverksamheten för psykiskt utvecklingsstörda är för hög?

1980/81:115 av *Iris Mårtensson* (s) till statsrådet Britt Mogård om den planerade försöksverksamheten med maskinförarutbildning:

Den 6 december 1978 beslöt riksdagen om en begränsad försöksverksamhet med maskinförarutbildning. Gävleborgs läns landsting och Ljusdals kommun har visat stort intresse för utbildningen. I en gemensam skrivelse redan 1975 till skolöverstyrelsen föreslog dessa båda att en kommande lokaliseringsort bör bli Ljusdal.

Det är mycket som talar för en lokalisering till Ljusdal – dels tillgången på övningsobjekt, dels befintlig skogsbruksskola med god maskinell utrustning och integration med det allmänna gymnasiet. Den påtänkta försöksverksamheten bedöms kunna rymmas i den utbyggda skogsbruksskolan och kan tas i bruk fr. o. m. läsåret 1981/82.

Jag vill med hänvisning till det anförda ställa följande fråga till statsrådet:

När kommer den beslutade försöksverksamheten med maskinförarutbildning att påbörjas och var tänker regeringen placera den?

Nr 24

Fredagen den
14 november 1980

*Meddelande om
frågor*

1980/81:116 av *Rune Ångström* (fp) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att främja sysselsättningen i Västerbotten:

Prognosen avseende sysselsättningen i Västerbotten är för kommande vintersäsong rätt dystert. I Västerbottens norra länsdel och inland är det brist på arbeten inom bygg- och anläggningsbranscherna. Detta förhållande drabbar särskilt hårt små företag, entreprenörer, lastbilsåkare och deras anställda. Totalt antal sysselsatta i t. ex. åkerinäringen är ca 2 000, och antalet registrerade tippbilar vid lastbilscentralerna i länet är 350. Av dessa lastbilsåkare beräknas endast ca 100 st. ha sysselsättning under vintermånaderna december–april, och för övriga lastbilsåkare och deras anställda blir det stora problem att klara ekonomin. En bra form för stödssysselsättning i de angivna branscherna är vägbyggande, och jag anhåller att få ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Är regeringen beredd att sätta in särskilda medel i beredskapsarbeten på vägar för att hjälpa upp sysselsättningen i Västerbotten under det kommande vinterhalvåret?

den 14 november

1980/81:117 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utbildningsministern om åtgärder för att förbättra konsthantverkarnas situation:

Konsthantverket är i dag en utrotningshotad konstart. Det kommersiella skräpbutdet av s. k. hantverk har under de senaste åren snabbt mångdubbats. Utrymmet för den välgjorda vardagsvaran har krympt, och snart finns inga konsthantverkare kvar som kan föra vidare århundradens traditioner av svenskt konsthantverk. Detta gäller inom de flesta områden. Glasblåsare, keramiker, silversmeder, textilkonstnärer, slöjdare – för att bara ta några exempel – lever nu i ett kulturklimat som inte tillåter deras fortsatta existens, om den nuvarande utvecklingen får fortsätta. Konsthantverket tillhör i dag ett av de mest eftersatta områdena, om man ser till anslagen från staten. I andra länder har konsthantverkarnas insatser i kulturlivet och sysselsättningsmässigt tagits på allvar. I England, Norge, Frankrike och en rad andra länder har man skapat förutsättningar för att föra en rik tradition vidare. I Sverige har motsvarande förslag till insatser negligerats.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga utbildningsministern:

Vilka åtgärder avser utbildningsministern att vidta för att förbättra konsthantverkarnas situation?

1980/81:118 av *Stig Alemyr* (s) till statsrådet Britt Mogård om planerna på elevavgifter i ungdomsskolan:

Mot bakgrund av uppgifter i pressen om kommunala planer att införa elevavgifter i ungdomsskolan vill jag fråga:

Anser statsrådet att elevavgifter är förenliga med uppställda mål för

ungdomsskolan, och om så inte är fallet, vilka åtgärder avser statsrådet att vidta i syfte att motverka införande av olika avgifter i ungdomsskolan?

15 § Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert

Nr 24

Fredagen den
14 november 1980

---

*Meddelande om
frågor*